

Rued Langgaard: *Écrasez l'infâme* (BVN 385)

Kritisk førsteudgave ved Ole Ugilt Jensen og Bendt Viinholt Nielsen

Forord om værket

Sats 1-2 blev komponeret og renskrevet i Ribe mellem den 10. og 13. august 1949, og en tresatset version afsluttedes tre uger senere, den 3. september kl. 5 om morgenen, hvor den nuværende sats 4 forelå i renskrift. I kilderne forekommer forskellige titler, som sandsynligvis alle refererer til denne tidlige version, dels *Gal Tone*, dels *Faussée* ("gjort falsk", "fordrejet"), og endelig *Maria ora pro nobis* ("Maria, bed for os"), der – med det normalt foransatte "Ave" – står som underlagt tekst i slutningen af første sats.

Kompositionen fik sin endelige form og titel et par uger senere, idet sats 3 og 5 blev skitseret og renskrevet henholdsvis den 20. og 22. september 1949.

Titlen – "knus det afskyelige" – er et citat af François de Voltaire (1694-1778), et udtryk, som retter sig imod overtro og fanatisme og – mere generelt – mod religionens magt, som Voltaire ville til livs. Langgaards kilde kendes ikke og han forklarer ikke, hvorfor han har valgt denne titel, men der er ingen tvivl om, at citatet er anvendt med en polemisk eller ironisk hensigt. Langgaard kunne næppe tilslutte sig rationalisten Voltaires slagord. Musikken rummer modsætninger, som kan siges at afspejle det paradoksale heri. Der er tale om en af Langgaards mest bizarre kompositioner, hvor en romantisk gestus à la Brahms (i første sats) stilles over for 'destruktive kræfter' af abrupt og uforudsigelig karakter. I sidste sats træder en lille melodi forsigtigt frem på arenaen – så enkel og ren som en børnesang og tilmed i C-dur. Melodien symboliserer måske håbet eller "en ny begyndelse", hvis den da ikke bare er 'falsk' eller 'bedragerisk'. Under alle omstændigheder får den ikke det sidste ord – kompositionen slutter åbent og uafklaret.

Den tidligste dokumenterede opførelse fandt sted den 1. august 1979 i Lønstrup, hvor Per Bokelund og Klaus Jerndorff fremførte kompositionen ved en koncert under Vendsyssel Musikfestival. Den første fonogramindspilning udkom 1999 (Øssur Bæk og David Strong på Classico CLASSCD 311).

© Bendt Viinholt Nielsen (2002)